

УДК 330.111.66:336.22(477)

КАЛІНЕСКУ Т. В.

ОЦІНЮВАННЯ ЄМНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕШКОД ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Доведено, що соціально-економічні перетворення, що відбуваються у країні, призводять до складного, суперечливого процесу відродження громадянського суспільства і конкретної особистості; породжують необхідність оцінювати обсяги існуючих проблем у державі, визначати пріоритети їх подолання та розроблювати адекватні методологічні інструментарії щодо задоволення соціально-економічних потреб і податкових інтересів держави й українського суспільства. Підкреслюється, що немає іншого шляху до виживання, формування економіки добробуту та визначення оптимального рівня задоволення громадян як співробітництво, співпраця, колективізм. А значить результатом діяльності окремих груп територій, соціальних об'єднань, громад - є співпраця, ємність якої можна виміряти кількістю спільноти, яка долучена і підтримує соціально-економічну стратегію розвитку країни або навпаки – виступає за інші перетворення у державі.

Ключові слова: соціально-економічні перешкоди, соціальні об'єднання, групи, податкові інтереси, ємність, рівень задоволення громадян.

Постановка проблеми. Проведення АТО на території України та необхідність виконання інтеграційних вимог до СОТ, НАТО, ЄС та інших міжнародних установ зумовили наявність перешкод щодо реалізації соціально-економічних політики держави та її податкових інтересів [1]:

вступ до СОТ суттєво обмежує можливості захисту внутрішнього ринку та підтримки національного виробництва, змушує формувати принципово нові для України та не досить ефективні (через відсутність досвіду застосування) захисні та регуляторні механізми;

запровадження міжнародних норм і стандартів в оподаткуванні, фінансовому секторі, соціальній сфері, стандартизації, сертифікації та інших змушує освоювати регуляторні механізми, які властиві розвиненим економікам і не завжди адекватні умовам України;

співпраця з МВФ та Світовим банком супроводжується комплексом умов щодо проведення соціально-економічної політики, необхідних обов'язково виконувати задля отримання кредитних ресурсів чи позитивного “схвалення” дій України, розглядається як важливий чинник підтримання міжнародного іміджу держави, проте не завжди відповідає соці-

альним потребам і стану українського суспільства;

просування до членства в НАТО накладає додаткові зобов'язання у сфері мілітаризму, що висуває не зручні важелі політичного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України, а саме обмежує продаж продукції, що конкурує з НАТО);

в контексті євроінтеграції прискорюються процеси “детінізації” економіки під впливом вимог міжнародних організацій щодо протидії “відмиванню” коштів кримінального походження [2].

Такий стан справ породжує необхідність оцінювати обсяги існуючих проблем у державі, визначати пріоритети їх подолання та розробити адекватний науково-методичний та прикладний інструментарій щодо задоволення соціально-економічних потреб держави й українського суспільства.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Більшість досліджень, що проводиться у сфері соціально-економічних відносин, вказують різні аспекти перешкод що існують на шляху застосування прогресивних інструментів підвищення добробуту населення [3, 4], розвитку соціально-економічного потенціалу підприємств та держави [5; 6; 7; 8;

9, с. 240 - 313], надають рекомендації щодо збалансованого соціально-економічного розвитку та безпечної життєдіяльності [10, с. 230 - 281], а також обумовлюють чинники, що сприятимуть дієздатності та подальшому розвитку української економіки та держави [11, с. 292 - 320]. Особливо наголошується на тому, що:

1) існування значного дефіциту економічних ресурсів, відсутність належної грошово-кредитної політики, достатнього платоспроможного попиту населення, інвестиційного потенціалу держави і суб'єктів господарювання - створює умови, для появи "неформальної" економіки та зв'язків з владними структурами.

2) утворення в країні належного інвестиційного клімату та зростання інтересу щодо запровадження безпечних умов ведення бізнесу та політики захисту вітчизняного виробництва.

3) просування до європейської інтеграції з відповідною перебудовою принципів економічного регулювання та орієнтацією на встановлення стійкого економічного зростання.

4) набування дієздатності державної політики у бік регіонального розвитку та загострення суперечностей між центром і регіонами.

5) залишається проблемою й соціальні аспекти реформувань. Джерелами доходів "середнього класу" сьогодні в Україні є, посередницький бізнес та "напівтіньова" діяльність. Отже, об'єктивно необхідна підприємцям, які діють в у реальному секторі економіки, а також працівникам, зайнятим на таких підприємствах податкова політика, що сприятиме підвищенню дієздатності держави в рамках існуючої парадигми соціально-економічного розвитку.

Таким чином, нагальним завданням є визначення й оцінювання обсягів соціально-економічних перешкод, які існують в рамках підтримки макроекономічної стабільності у державі, політики соціально-економічного зростання, національної конкурентоспроможності, соці-

лізації економіки, що можливо, завдяки реалізації податкових інтересів держави.

Звідки **метою статті** є розробка методологічних засад оцінювання ємності соціально-економічних перешкод щодо реалізації податкових інтересів держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються наразі в Україні об'єктивно призводять до складного, суперечливого процесу відродження громадянського суспільства і конкретної особистості. Цей процес породжує нові проблеми становлення соціального суб'єкта та забезпечення ефективності системи господарювання в цілому. Спостерігаються нові тенденції й прояви економічної поведінки суб'єктів господарювання, але, водночас, мають місце й тривожні тенденції відчуження чесної та продуктивної праці, пошуки більш легких шляхів зростання добробуту, що відбивається на економічній свідомості, поведінці людей, їх ментальності [12, 13, 14]. В суспільстві відбувається процес трансформації економічного середовища, соціальних умов життя, загальної мети соціально-економічної діяльності.

Сьогодні немає іншого виходу щодо виживання й формування економіки добробуту як співробітництва, співпраця, колективізм [15, с. 8, 160], бо завдяки цьому можна вирішувати найважливіші наукові завдання, перемагати негаразди, опановувати довкілля, створювати й розвивати нові ідеології в державі. Підтвердження тому є спільні ініціативи ООН, МВФ, Євросоюзу щодо підтримки, розвитку й оздоровлення економіки України в умовах здійснення й проведення воєнних дій. Співпраця існує всюди і є обов'язковою ознакою розвитку як у культурі, так і в природі. Через співпрацю кожна окрема група здобуває чимало у когнітивному плані. Колектив завжди сильніший, бо його члени мають можливість обрати найкраще рішення.

Досить часто у сучасному світі використовується поняття «соціальні об'єднання» [16, с. 40, 41], які створю-

ють інституції для страхування та найефективнішого способу справитися з лихом. Навіть, вважається, що спільнота – є ти видом «соціального клею», що пов’язує людей у стосунки, які надають форми та смак життя.

І тут зразу постає питання щодо ємності та оптимальні розміру таких спільнот, груп: і до якої межі вони можуть бути збільшені в експоненціальному порядку? Безумовно, розмір спільноти залежить від обмежень та індивідуальних зобов’язань [16, с. 41]. Слід погодитись, і з думкою Гессена Д.О. та Еріксена Т.Г., що ємність такої групи може коливатися в залежності від ситуації [15, с. 161]. Наразі успіх кожного залежить від співпраці, а саме: соціальності, емпатії (співпереживання), поведінки людини, спрямованої на реалізацію інтересів групи.

Існують чотири типи груп, які ґрунтуються на здатності людей та є продуктами конкуренції та агресії, тобто зворотного боку єдності [15, с. 165 - 167]:

Перший тип – «анонімна зграя» - це різні індивіди, що з різних причин об’єднуються на певній території. Між ними немає внутрішніх взаємовідносин, вони діють лише як дифузний агрегат.

Другий – коли виникають різні види взаємодії, у тому числі й агресія, але вони не об’єднуються у жодну соціальну мережу, попри те, що між ними існують спільні інтереси, наприклад, захищати свою територію.

Третій – «міцніша спільнота», коли усі члени «великої родини» дбають про одне одного. Негативним боком такої спільноти є неодмінна агресія до ворога.

Четвертий – «найвищий й найскладніший». Така група розвиває стійкі дружні та приязні взаємозв’язки, що об’єднує труп у соціальному плані і запобігає появі проявів агресії.

Попри наведену типологію угруповання слід сказати, що люди – істоти складні і мотиви їх дій не прості. Дуже часто кожен з нас не розуміє, чому ми або якась людина діє так, а не інакше. Тому не завжди вдається побачити будь

який тип у круговерті людських стосунків. Люди об’єднуються у групи переважно на рівні якоїсь спорідненості, але потребують солідарності в середині групи та певного розмежування зі зовнішнім світом.

Інше питання – чи існує альтруїзм щодо певної солідарності у групі. Безумовно – це питання дискусійне. Але все ж таки більшості вчених доводиться, що будь яке об’єднання тримається на критичному балансі між інвестиціями, вкладеним кожним окремим індивідуумом, і відсотками, що вони отримали за умови їх взаємозалежності один від одного [15, с. 171 – 172, 174]. Час у якому ми живемо вважається добою крайнього індивідуалізму, а колективізм – це є стратегічний рай, де розрахунки ведуться у грошових одиницях! Тому не випадково у більшості груп розвивається – почуття справедливості. Воно, беззаперечно, має відношення й до питань податків, бо легко змиритися з різними системами оподаткування, коли вони вважаються справедливими, а саме коли співвідношення між внеском й віддачею є рівнозначним [17, 18]. І рівнозначність можна сприймати і як рівність одного до одного, бо не тільки соціалізм, який сповідують соціалістичні країни, і, який вимагає рівності для усіх є справедливим. Наразі, більшість населення у інших країнах світу, вважає, що зарплати повинні бути зрівняні [15, с. 176]. Тому зі певністю можна говорити, що система, яка гарантує більшості його членів кращі суспільні цінності й рівень життя – є пріоритетною, бо несе кращий перерозподіл добутків (прибутків). І не важливо, як зараз називається ця система – соціалістична, соціал-демократична, або ліберальна. Важливий результат, який би задовольняв більшість населення і є співпрацею окремих груп (територій, політичних партій, громад і таких чи інших об’єднань) країни, бо від цього виграють усі. Звідси - ємність будь-якого результату можна виміряти кількістю спільноти, яка долучена і підтримує соціально-економічну стратегію розвитку

країни або навпаки – виступає за інші перетворення у державі. Саме відсоток електорату, що підтримує ту чи іншу програму на виборах до місцевої влади – може сигналізувати про певну ємність тих соціально-економічних перешкод, що слід перебороти території на шляху до самоврядування, самодостатності та самозабезпечення.

Слід звернути увагу і на те, що сьогодні дуже часто говорять про оптимальність (оптимальну ємність, розмір і т.п.) у всьому, проводячи паралелі щодо оптимальності за Парето. Виходячи із вище сказаного, оптимальність й індивідуальна поведінка – це взаємодоповнюючі аспекти. Усі проблеми (перешкоди) у суспільстві прийнято визначати через призму, стандарти добробуту індивідуалів [16, с. 406, 407]. У одному випадку – ці стандарти досить низькі, щоб брати їх до уваги, у іншому – вони покладені в основу моделей розвитку суспільства. Існування суспільних благ – не передбачає, щоб вони вироблялися й поширювалися публічно. Однозначним є і те, що вони не повинні роздаватися [16, с. 409]. Тому завжди існує певна дискримінація в очах окремих індивідуалів. І досить складно мати певну теорему, за якою можливо визначити оптимальність суспільного добробуту або ємність соціально-економічних перешкод щодо цього, бо поведінка людей в кожному окремому випадку різна. Тому до умов кожного слід шукати основні економічні принципи вирішення через призму індивідуалізму, власної вигоди, необмежених потреб, раціональності функціонування нації чи держави [16, с. 424].

Звідси методологічні підходи до оцінювання ємності соціально-економічних перешкод мають вмещувати індивідуальні, специфічні показники, що застосовуються до вимірювання рівня задоволення окремих громадян суспільства, мотивування й стимулювання окремих осіб, деяких аспектів взаємодії людини й колективу, бо кожна людина своїми діями впливає на поведінку колекти-

ву й механізм прийняття групових рішень. І колектив, своїм самодостатнім внутрішнім груповим життям, – впливає на поведінку людини. Така взаємодія може бути як позитивна, так і негативна, що може скорочувати або додавати й породжувати додаткові, зовсім нові соціально-економічні перешкоди на шляху до реалізації інтересів певної групи людей й податкових інтересів держави в цілому. Прикладом такої негативної взаємодії може бути, навіть те, що окрема група людей створила певні перешкоди у сприйнятті важливості й особливої ролі податків як головного ресурсу щодо наповнення бюджету країни, коли вирішила вивести із фінансової системи України податкову систему і обмежити значення й функції її дій тільки питаннями обліку й аудиту. Інша група людей у складі Міністерства освіти і науки України – пішла ще далі, коли вивела студентів, що навчались за майбутнім професійним спрямуванням «оподаткування» із напрямку підготовки «Фінанси і кредит» (залишивши у цьому напрямі отримання освіти з фінансів і кредиту, банківської системи та страхування) і перевели до «Бухгалтерського обліку й аудиту», навіть не надаючи шансу у майбутньому отримати професію «економіст з податків й зборів», порушуючи при цьому усі принципи існування держави та функціонування її податкової системи, що ввели ще Адам Сміт, А. Ришельє, О. Бісмарк та інші фінансові діячі багатьох країн світу. Безумовно, такий стан речей не може не вплинути на розвиток податкової культури населення, підготовку висококваліфікованих фахівців з оподаткування та податкового менеджменту і створить додаткові соціально-економічні перешкоди на шляху реалізації податкових інтересів держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Головною задачею держави завжди є і залишається - створення ефективної, самодостатньої бюджетно-податкової системи, що можливо завдяки створенню демократичного, со-

ціально-економічно розвиненого суспільства. Тому подальші дослідження будуть спрямовані на:

розробку стратегій демократичних податкових перетворень щодо побудови громадського суспільства в Україні;

формування механізмів податкової підтримки громадських ініціатив, що сприяють подальшому розвитку та мобілізації усіх можливих ресурсів на засадах самозабезпечення та самодостатності регіону;

створення спільних громадських асоціацій, ініціатив щодо проведення соціально-економічних, податкових, демократичних та інших реформ.

Література

1. *Жаліло Я.А.* Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: Монографія / Я.А. Жаліло. - К.: НІСД, 2003. - 368 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yandex.net/yandbtm>

2. *Calinescu T.* The evaluation of level informal economy /T. Calinescu // Управление и Образование. – Кн. 1. – Том 10. – vol. №1.- 2014. - Бургас: Университет «Проф. д-р Асен Златаров», България. – С. 17 – 21.

3. *Білорусець Л.М.* Підвищення добробуту населення важелями фінансово кредитного обслуговування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика / Л.М. Білорусець. – Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2015. – 21 с.;

4. *Бойко М.М.* Формування та використання соціального капіталу у сфері послуг: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика / М.М. Бойко. – Київ: Інститут демографії і соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2015. – 21 с.

5. *Ус М.І.* Формування підприємствами ефективних партнерських відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – еконо-

міка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / М.І. Ус – Харків: Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, 2015. – 21 с.

6. *Безнощенко Н.А.* Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в сучасних умовах господарювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Н.О. Безнощенко – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. – 21 с.

7. *Кошарна П.С.* Формування стратегічного інструментарію позиціонування підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / П.С. Кошарна – Харків: Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, 2015. – 21 с.

8. *Ларичева Г.В.* Формування освітньо-професійного потенціалу України в умовах конкурентної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук за спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика / Г.В. Ларичева. – Вінниця: Донецький національний університет, 2015. – 21 с.

9. *Семикіна М.В.* Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку [колективна монографія] / М.В. Семикіна, В.І. Гунько, С.Р. Пасека. – Черкаси: видавництво ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. - 336 с.

10. *Гур'янова Л.С.* Моделювання збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів: монографія / Л.С. Гур'янова. - Бердянськ: ФОП Ткачук О.В., 2013. - 406 с.

11. *Новак А.Я.* Як підняти українську економіку: Монографія, - Вид. 5-те доп. - К.: ТОВ «Інпрес», 2015. – 432 с.

12. *Ушаков Д.Н.* Большой толковый словарь современного русского языка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.classes.ru/russian-dictionary>

13. *Калінеску Т.В.* Трансформація механізмів формування суспільних цінностей

в умовах глобалізації / Т.В. Калінеску // Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал. - № 2(18), 2015. – С. 99 – 106;

14. *Калінеску Т.В.* Демократичні механізми самозабезпечення соціально-економічних перетворень суспільства / Т.В. Калінеску // Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал. - № 3(19), 2015. – С. 69 – 74.

15. *Гессен Д.О.* Біг на місці: Парадокси конкуренції / Даг О. Гессен, Томас Гіллінд Еруксен; пер. з норвезьк. І. Самбор. – К.: Ніка-центр, 2014. - 208 с.

16. *Марглін С.А.* Економіка: гнітюча наука. Як економічний спосіб мислення розхитує засади спільноти. – К.: Темпора, 2012. – 520 с,

17. *Калінеску Т.В.* Аналіз моделей оподаткування та оцінка їх ефективності / Т.В. Калінеску // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал 2. - № 3 (61), 2003. – С. 33 – 39.

18. *Калінеску Т.В.* Направлення реформування системи налогообложення України / Т.В. Калінеску // Экономика и право. Научно-теоретический и практический журнал. – № 6 (7), 2007. - Республика Казахстан, Уральск: ЖШС «Уралнауцкнига», 2007. – С. 25 – 36.

References

1. *Zalilo Y.A.* (2003). Economic strategy of the state: theory, methodology, practice. From <http://yandex.net/yandbtm>

2. *Calinescu T.V.* (2014). The evaluation of level informal economy. Management and Education. Bulgaria, vol. 1, 17 – 21.

3. *Bilorusec L.M.* (2015). Providing of increase of welfare of population financial credit levers. Manuscript. Khmelnytsky: National University, 21.

4. *Boyko M.M.* (2015). Development and use of social capital in the sector of services. Manuscript. Kyiv: Institute of Demography and Social Studies after M.V. Ptukha, National Academy of Sciences of Ukraine, 21.

5. *Us M.I.* (2015). Formation of enterprise effective partner relationship. Manu-

script. Kharkiv: Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, 21.

6. *Beznoschenko N.O.* (2015). Providing of Industrial enterprises's competitiveness in the modern terms of menage. Manuscript. Odessa: Odessa National Economic University, 21.

7. *Kosharna P.S.* (2015). Formation of the strategic toolkot for enterprises positioning. Manuscript. Kharkiv: Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, 21.

8. *Laricheva H. V.* (2015). Ukraine education and professional capacity formation in competitive economy conditions. Manuscript. Vinnitsia: Donetsk National University, 21.

9. *Semykina M. V. & Gunko V.I. & Passeka S.R.* (2012). Intellectual potential: social measuring of the use and development. Tcherkasy: publishing house LTD "MAKLAUT", 336.

10. *Gurianova L.S.* (2013). Design of the balanced socio-economic development of regions. Berdiansk: PPW Tkacuk O.V., 406.

11. *Novak A.* (2015). How to heave up the Ukrainian economy. Kyiv: LTD "Inpres", 432.

12. *Ushakov D.N.* Large explanatory dictionary of modern Russian. From <http://www.classes.ru/russian-dictionary>

13. *Calinescu T.V.* (2015). Transformation of mechanisms the forming of public values in the globalization conditions. Time description of economic reforms. 2, 99 – 106.

14. *Calinescu T.V.* (2015). Democratic mechanism of self assistants socio-economic transformation of society. Time description of economic reforms. 3, 69 – 74.

15. *Hessen D.O. & Eriksen T. H.* (2014). Hurried in place: Paradoxes of competition. Kyiv: Nika-center, 208.

16. *Marglin S.A.* (2012) The Dismal Science. How Thinking Like an Economist Undermines Community. Kyiv: Tempora, 520.

17. *Calinescu T.V.* (2003). An analysis of models of taxation and estimation of their efficiency. Bulletin of Volodymyr Dal East Ukrainian National University, 3 (II), 33 - 39.

18. *Calinescu T.V.* (2007). Directions of reformation of the system of taxation of Ukraine. Economy and right. Theoretical and

practical magazine. Republic of Kazakhstan,
6, 25 - 36.

Калинеску Т. В.

**Оценка емкости социально-экономических препятствий,
связанных с реализацией налоговых интересов государства**

Доказано, что социально-экономические преобразования, которые происходят в стране, приводят к сложному, противоречивому процессу возрождения гражданского общества и конкретной личности; вызывают необходимость оценивать объемы существующих проблем в государстве, определять приоритеты их преодоления и разрабатывать адекватный методологический инструментарий удовлетворения социально-экономических потребностей, налоговых интересов государства и украинского общества. Подчеркивается, что нет другого пути выживания, формирования экономики благосостояния и определения оптимального уровня удовлетворения граждан как сотрудничество и коллективизм. А значит результатом деятельности отдельных групп, территорий, социальных объединений, общин - является сотрудничество, емкость которого можно измерять численностью сообщества, которое содействует и поддерживает социально-экономическую стратегию развития страны или наоборот, - выступает за другие реформы в государстве.

Ключевые слова: социально-экономические препятствия, социальные объединения, группы, налоговые интересы, емкость, уровень удовлетворения граждан.

Calinescu T.

**The value of the capacity in the socio-economic obstacles by the realization
of the tax interests in the state**

It is well-known that the socio-economic transformations, which take place in this country, may result in a difficult contradictory obstacles in the progress of the civil society, and concrete benefit for the individuals; it can generate a necessity to estimate the volume of the existent problems in the State, in order to determine the priorities of their development, with adequate methodological tools, in relation to the satisfaction of socio-economic necessities, tax interest of the State, and in the Ukrainian society, as well. It is underlined that the opposite way, it is not the survival for forming an economy of welfare, level of satisfaction the citizens as a collaborated collectivism. And by the result of this economic progress, the activity of separate groups in all territories, social associations and communities, will collaborate in thus association of work, to supports the socio-economic strategy, for the best interests, for the satisfaction of all citizens, for a fair tax, in the State.

Keywords: socio-economic obstacles, social associations, groups, tax interests, capacity, level of satisfaction the citizens

Рецензент: Заблодська І. В. – доктор економічних наук, професор, Директор Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України, м. Київ, Україна.

Reviewer: Zablodskaya I. – Professor, Ph.D. of Economics, Director of the Institute of economic and legal research Lugansk branch National academy sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

e-mail: zablodin@yandex.ru

Стаття подана
24.11.2015 р.

